

Ens cal ser conscients que el reconeixement dels drets inherents a l'ésser humà és un procés en permanent evolució i actualització, que avança en funció de les necessitats i de les reivindicacions de cada temps i de cada lloc.

Davant del repte que suposa celebrar el 69è aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans no ens podem quedar només en fer el clàssic balanç dels èxits i dels fracassos en la seva implementació. Ens cal, com a societat compromesa en la defensa dels drets humans, apostar per millorar, de forma real i no només teòrica, tot allò que té a veure amb la seva exigibilitat i amb la seva justiciabilitat. I ens cal també ser conscients que el reconeixement dels drets inherents a l'ésser humà és un procés en permanent evolució i actualització, que avança en funció de les necessitats i de les reivindicacions de cada temps i de cada lloc.

A l'hora d'explicar l'evolució del reconeixement dels drets humans és comú fer referència a quatre grans processos històrics en la seva consolidació:

- una etapa de positivació en què es va passar dels privilegis als drets (podríem parlar de 'pocs drets per a poques persones');
- una etapa de generalització en què es va intentar estendre aquests drets a gran part de la ciutadania (en diríem 'pocs drets per a moltes persones');
- una etapa d'internacionalització en què es va enfortir la vigilància dels drets humans per part d'instàncies internacionals (universals o regionals, com les Nacions Unides, el Consell d'Europa o el Sistema Interamericà de Drets Humans); i,
- una etapa d'especificació on es va incidir en la protecció de col·lectius sistemàticament vulnerats (minories, persones migrants, persones amb diversitat funcional, dones, pobles indígenes, col·lectius LGTBI...).

Ara bé, crec fermament que el segle XXI ens ha de permetre veure l'inici d'un cinquè procés històric: el procés d'interacció en matèria de drets humans. I, sense cap mena de dubte, aquest procés s'ha d'articular mitjançant la noció de drets humans emergents. Ara més que mai ens cal reivindicar una renovació del discurs fonamentador dels drets humans que qüestionari, remogui i revolucioni el codi de valors que fins ara hem acceptat. Els drets humans emergents no són simplement aspiracions utòpiques sinó que constitueixen reaccions contra un status quo insatisfactori. Els drets humans emergents són, més aviat, una crítica implícita i un intent de les institucions socials existents de reivindicar un projecte emancipador real i concret, capaç d'alterar l'univers dels drets humans.

Els drets humans emergents ens han de permetre construir, reconstruir, reformar i cimentar el drets humans en el segle XXI, reivindicant 'molts drets per a moltes persones'. Aquesta visió dels drets humans ha d'interactuar i s'ha de fonamentar en la noció de democràcia, però no només en la de democràcia representativa (que ens volen fer creure que és la única), sinó també en les altres dimensions de la democràcia, moltes vegades oblidades: la democràcia igualitària, la democràcia plural, la democràcia paritària, la democràcia participativa, la democràcia solidària i la democràcia garantista.

L'emergència d'aquest concepte ens permetrà veure la seva triple dimensió: nous drets (renda bàsica, mort digna, el dret a migrar o a la mobilitat universal, drets relacionats amb l'orientació sexual), extensió del contingut de drets ja reconeguts (dret a la salut, a l'assistència sanitària i als medicaments, dret a la seguretat vital, dret a la interculturalitat) i extensió de determinats drets a col·lectius que tradicionalment no han pogut gaudir d'ells (dret al matrimoni entre persones del mateix sexe, dret de vot de les persones migrades). El discurs dels drets humans emergents és, per tant, un discurs renovador que, reconeixent el que s'ha aconseguit fins ara, també dona resposta a les reivindicacions d'actors locals, estatals i internacionals que tradicionalment han tingut nul o escàs protagonisme en la configuració de normes en matèria de drets humans.

Es tracta a l'hora d'un espai de denúncia que ens alerta de la necessitat d'interacció entre els drets i els deures (no existeixen drets humans sense que hi hagin institucions obligades a garantir el seu compliment), de la importància d'apostar per la prevenció de les violacions i no només per les sancions, de l'absurd de contraposar conceptes per buscar enfrontaments innecessaris en matèria de drets humans (llibertat/seguretat, occident/islam) i, de l'intent de mercantilitzar els drets humans (la seva implementació s'ha de justificar en funció de les necessitats i no dels costos).

Aquestes i moltes d'altres raons ens motiven a celebrar avui, no només l'aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans de Nacions Unides, sinó també els 10 anys de l'adopció, a Monterrey, de la Declaració Universal dels Drets Humans Emergents, on la societat civil transnacional va reivindicar una concepció mestissa i feminista dels drets humans per tal de caminar cap a una veritable justícia global.